

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Сухробӣ Мирзоалӣ «Журналистикаи байналхалқии тоҷик: махсусият, равандҳо ва дурнамо», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 6.2.23 Рӯзноманигорӣ байналмилалӣ пешниҳод гардидааст

Диссертатсияи Сухробӣ Мирзоалӣ ба масъалаи мубрам, аз ҷиҳати назариявӣ илмӣ ва аз нигоҳи ҷамъиятию сиёсӣ муҳим — таҳқиқи ташаккул, вазъи имрӯза, махсусият, равандҳои асосӣ ва дурнамои рушди журналистикаи байналмилалӣ тоҷик — бахшида шудааст. Автореферати пешниҳодгардида нишон медиҳад, ки муаллиф кӯшиш намудааст масъалаи мавриди назарро ба таври фарогир, дар заминаи таҳаввулоти таърихӣ ва дар робита бо дигаргунҳои муосири фазои иттилоотӣ ҷаҳонӣ мавриди таҳқиқ қарор диҳад.

Мубрамияти мавзуи диссертатсия бидуни шак аст. Дар шароити рушди босуръати иртибототи рақамӣ, тағйирёбии воситаҳои анъанавӣ ахбори омма, афзоиши нақши шабакаҳои иҷтимоӣ ва корпоративӣ (платформаҳои) чандрасонаӣ журналистикаи байналмилалӣ ба яке аз омилҳои муҳими ташаккули тасаввуроти ҷомеа дар бораи рӯйдодҳои сиёсати ҷаҳонӣ, давлатҳо, миллатҳо ва тамаддунҳо табдил ёфтааст.

Дар ин замина масъалаи бозтоби иттилоотӣ давлатҳо аҳамияти махсус пайдо мекунад, зеро симони байналмилалӣ кишварҳои муосир на танҳо тавассути каналҳои дипломатӣ, балки тавассути фаъолияти расонаҳои байналмилалӣ, миллӣ ва фаромиллӣ низ ташаккул меёбад. Аз ин нуқтаи назар, таҳқиқи журналистикаи байналмилалӣ тоҷик аҳамияти бешубҳаи илмӣ ва амалӣ дорад.

Муҳимияти мавзуи интихобшуда ҳамчунин аз он бармеояд, ки пас аз ба даст овардани Истиқлоли давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон иштироки худро дар муносибатҳои байналмилалӣ ба таври назаррас густариш дода, дар арсаи ҷаҳонӣ фаолтар муаррифӣ гардид, бо ибтикороти байналмилалӣ гом бардошт ва ҳамзамон ҳузури иттилоотӣ худро дар фазои ҷаҳонӣ расонаӣ рушд дод.

Аз ин рӯ, мавзуи интихобнамудаи муаллиф ба талаботи муосири илмӣ ҷавобгӯю дархур буда, дорои аҳамияти возеҳи ҷамъиятӣ мебошад.

Ҷиҳати мусбати таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф кӯшиш намудааст журналистикаи байналмилалиро на танҳо ҳамчун маҷмуи фаъолияти касбӣ оид ба инъикоси рӯйдодҳои хориҷӣ, балки ҳамчун ниҳоди муҳими фазои иттилоотӣ байналмилалӣ муосир таҳлил намояд.

Ҳамзамон аз автореферат бармеояд, ки контсепсияи таҳқиқ хусусияти байнисоҳавӣ дорад. Дар диссертатсия таърихи журналистика, назарияи коммуникатсияи оммавӣ, муносибатҳои байналмилалӣ, иртибототи сиёсӣ, амнияти иттилоотӣ, имиджиносӣ, медиазабоншиносӣ ва баъзе ҷанбаҳои фарҳангшиносӣ ба ҳам пайваستاанд. Чунин равиш аз нигоҳи илмӣ асоснок мебошад, зеро ҳуди объекти таҳқиқ аз рӯи табиати худ дар ҷорроҳаи якҷанд самти илмӣ қарор дорад.

Қисмати таърихӣ таҳқиқ махсусан қобили таваҷҷуҳ аст. Аз рӯзномаи «Бухорои Шариф» оғоз намудани ҷустуҷӯи сарчашмаҳои журналистикаи байналмилалӣ тоҷик ба муаллиф имкон медиҳад, ки рушди журналистикаи байналмилалӣ дар доираи раванди васеътари ташаккули журналистикаи миллии тоҷик баррасӣ намояд. Бо вучуди ин, ин мавқеъ ба андозае баҳсбарангез буда, бо таҳлили амиқи маҷмуи маводи нашрия, хусусияти мавзӯи онҳо, жанрҳои журналистӣ, моҳияти иттилоотӣ хориҷӣ ва хусусияти иртиботи он бо аудиторияи тоҷик далели бештар талаб мекунад.

Яке аз дастовардҳои асосии диссертатсия дар гузоштани масъалаи омӯзиши комплекси журналистикаи байналмилалӣ тоҷик ҳамчун объекти мустақили таҳқиқоти илмӣ зоҳир мегардад.

Инчунин ҳулосаи муаллиф оид ба сохтори дучонибаи мафҳуми «журналистикаи байналмилалӣ тоҷик» қобили таваҷҷуҳ мебошад. Дар доираи он, аз як тараф, ВАО-и байналмилалӣ Тоҷикистон ва аз ҷониби дигар, расонаҳои байналмилалӣ ба забони тоҷикӣ-форсӣ-дарӣ ғаъолияткунанда, ки берун аз кишвар амал намуда, аудиторияи дахлдори забониро мавриди ҳадаф қарор медиҳанд, ҷудо қарда шудаанд.

Аҳамияти назариявии диссертатсия пеш аз ҳама дар ҷамъбаст ва низоммандсозии маводи марбут ба таърих ва вазъи муосири журналистикаи байналмилалӣ тоҷик зоҳир мегардад. Таҳқиқ метавонад ба рушди минбаъдаи назарияи журналистикаи ватанӣ ва васеъ намудани тасаввуроти илмӣ дар бораи мавқеи расонаҳои миллии дар фазои иттилоотӣ ҷаҳонӣ мусоидат намояд.

Аҳамияти амалии таҳқиқ низ назаррас мебошад. Натиҷаҳои ҳосилшударо метавон дар таълими фанҳои марбут ба журналистикаи байналмилалӣ, таърихи журналистика, коммуникатсияҳои байналмилалӣ, амнияти иттилоотӣ, менечменти расонаӣ ва журналистикаи сайёҳӣ истифода бурд.

Тавсияҳои дар автореферат пешниҳодшуда оид ба такмили омодагии журналистони байналмилалӣ, васеъ намудани доираи забони расонаҳои байналмилалӣ миллии, таҳкими ҳузури иттилоотӣ Тоҷикистон дар арсаи ҷаҳонӣ ва рушди захираҳои рақамии расонаӣ аҳамияти амалӣ доранд.

Махсусан пешниҳодҳо оид ба такмили омодагии касбии журналистони байналмилалӣ, рушди таҷрибаомӯзӣ, таҳкими ҳамкориҳои факултетҳои журналистика бо муассисаҳои марбут ба ғаъолияти сиёсати хориҷӣ, инчунин рушди журналистикаи ҷандрасонаӣ ва сайёҳӣ қобили пуштибонӣ мебошанд.

Нуктаҳои аз ҷониби муаллиф пешниҳодгардида, дар маҷмӯъ, ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ мувофиқат менамоянд.

Ҳулосаи муаллиф дар бораи он ки журналистикаи байналмилалӣ ҳар як кишвар на танҳо дар асоси қонуниятҳои умумии ғаъолияти журналистӣ, балки таҳти таъсири муҳити мушаххаси сиёсати хориҷӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ ва иттилоотӣ рушд мекунад, қобили таваҷҷуҳ мебошад.

Мавқеи муаллиф дар бораи таъсири назарраси ВАО-и байналмилалӣ ба ташаккули симои давлатҳо низ лоиқи таваҷҷуҳ аст. Дар илмҳои муосири таърих, сиёсӣ ва коммуникатсионӣ оид ба нақши иртиботот дар муносибатҳои

байналмилалӣ маводи фаровон чамъ шудааст, аммо татбиқи ин равиш нисбат ба маводи тоҷикӣ самти умедбахши таҳқиқоти ватанӣ мебошад.

Хулосаи муаллиф дар бораи он, ки рақамикунонӣ фаъолияти касбии журналистони байналмилалиро ба таври сифатӣ тағйир додааст, асоснок мебошад. Журналисти муосир на танҳо бо каналҳои анъанавии иттилоотӣ, балки бо шабакаҳои иҷтимоӣ, пойгоҳҳои рақамии маълумот, корпоративӣ (платформаҳои) визуалӣ ва воситаҳои чандрасонаӣ низ кор мекунад.

Хулосаи диссертант оид ба зарурати баланд бардоштани сатҳи омодагии касбии журналистони байналмилалӣ, аз ҷумла салоҳияти забонӣ, кишваршиносӣ, таҳлилӣ ва рақамӣ, низ қобили пуштибонӣ мебошад.

Муроҷиати муаллиф ба сарчашмаҳои таърихӣ журналистикаи байналмилалӣ тоҷик махсусан қобили таваҷҷуҳ аст. Барои таҳқиқоти докторӣ муҳим мебошад, ки журналистикаи байналмилалӣ танҳо ҳамчун фаъолияти касбии муосир оид ба инъикоси рӯйдодҳои хориҷӣ баррасӣ нашуда, балки ҳамчун натиҷаи раванди тӯлонии таърихӣ таҳлил гардидааст.

Дар ин замина мавқеи муаллиф оид ба аҳамияти махсуси рӯзномаи «Бухорои Шариф» барои таърихӣ журналистикаи байналмилалӣ тоҷик қобили таваҷҷуҳ мебошад. Агар маводи ин нашрия воқеан имкон диҳад, ки инъикоси мунтазами рӯйдодҳои байналмилалӣ дар он пайгирӣ шавад, дохил намудани он ба таърихӣ ташаккули журналистикаи байналмилалӣ тоҷик қомилан асоснок менамояд.

Бо вучуди ин, қисмати таърихӣ таҳқиқ, бар тибқи мазмуни автореферат, аз нуқтаи назари манбаъшиносӣ ва далелнокии таърихӣ, ба таҳлили амиқтар ниёз дорад. Ба мақсад мувофиқ мебуд, ки мафҳумҳои «мавзӯи байналмилалӣ дар матбуоти миллӣ» ва «журналистикаи байналмилалӣ ҳамчун бахши махсусгардонидашудаи низомии ВАО» дақиқтар аз ҳам ҷудо карда шаванд. Ин фарқгузорӣ ба таҳкими дақиқии назариявии даврабандии пешниҳодшуда мусоидат мекард.

Бо вучуди баҳои умумии мусбат ба диссертатсия, зарур аст як қатор масъалаҳоеро, ки метавонанд мавриди баҳси илмӣ қарор гиранд, зикр намуд.

Якум, мафҳуми «журналистикаи байналмилалӣ» дар таҳқиқ дар маънои хеле васеъ истифода шудааст. Дар баъзе маврид он ба мафҳумҳои «ВАО-и байналмилалӣ», «пахши байналмилалӣ», «журналистикаи хориҷӣ» ва «инъикоси муносибатҳои байналмилалӣ» наздик карда мешавад. Барои таҳқиқоти докторӣ гузаронидани фарқгузориҳои дақиқи истилоҳӣ миёни ин категорияҳо мувофиқи мақсад мебуд.

Дуюм, баъзе мавқеъҳои автореферат бо қатъияти аз ҳад зиёд баён шудаанд. Масалан, андеша дар бораи он, ки журналистикаи байналмилалӣ давлатҳои алоҳида амалан ба сиёсати хориҷӣ ва ҳатто доктринаи низомии онҳо мутобиқат мекунад, лоиқи таваҷҷуҳ аст, вале барои исботи он таҳлили муқоисавӣ мукамалтар зарур мебошад. Дар байни давлат, низомии сиёсӣ, шаклҳои моликияти ВАО, сиёсати таҳририявӣ ва ҷомеаи касбии журналистон сатҳҳои гуногуни муносибат вучуд доранд, ки на ҳамеша имкон медиҳанд бастагии мустиқми миёни онҳоро муайян намоем.

Сеюм, баъзе тавсияҳои хусусияти амалӣ дошта ба баҳси иловагӣ ниёз доранд. Аз ҷумла, пешниҳоди маҳдуд намудани сафарҳои хориҷии шаҳрвандоне, ки гӯё «обрӯи давлат ё миллатро паст мезананд», аз доираи масъалаҳои бевоситаи журналистика берун рафта, бо дарназардошти принтсипҳои қонуният ва ҳуқуқи инсон ба асосноккунии мустақили ҳуқуқӣ ва сиёсатшиносӣ ниёз дорад. Ба назари мо, чунин тавсия дар таҳқиқоти илмӣ оид ба журналистика аз ҳад катъӣ баён шудааст.

Эродҳои зикршуда асосан хусусияти баҳсӣ ва методологию таҳрирӣ дошта, ба арзёбии умумии **мусбати** таҳқиқ таъсири манфӣ **намерасонанд**.

Автореферати пешниҳодшуда барои чунин хулоса асос медиҳад, ки дар таҳқиқ натиҷаҳои дорои нағзони илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалиро ба даст овардааст. Диссертатсия тасаввуроти илмиро дар бораи рушди таърихӣ журналистикаи тоҷик, воридшавии он ба фазои иттилоотӣ байналмилалӣ ва нақши воситаҳои ахбори омма дар ташаккули симои байналмилалӣ давлат васеъ менамояд.

Бо дарназардошти автореферати пешниҳодшуда, ба чунин хулоса омадем, ки диссертатсияи Суҳробӣ Мирзоалӣ «Журналистикаи байналхалқии тоҷик: махсусият, равандҳо ва дурнамо» ба талаботи асосии барои диссертатсияҳои докторӣ муқарраргардида ҷавобгӯ буда, муаллифи он қомилан сазовори гирифтани дараҷаи илмӣ доктори илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси **6.2.23 Рӯзноманигорӣ байналмилалӣ** мебошад.

Муқарризи илмӣ:
доктори илмҳои таърих
«21» август соли 2026

З. Сайидзод

Сайидзода Зафар Шералӣ

Суроға: 734025, ш. Душанбе,
х. Рӯдакӣ 33;
Тел.: (+992) 902-88-88-16;
E-mail: zafarsaidov61@gmail.com

“Имзои З. Ш. Сайидзодаро тасдиқ мекунам”
Мудири шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсус
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
«21» 08 соли 2026

Акрамзода Т.С.

Нишонӣ: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734025,
ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 33,
Тел: + 992 37 221 50 83; +992372210592